

KOMMUNSTYRELSEN

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över delbetänkandet - Skolor mot brott (SOU 2024:17)

(Dnr U2024/00726)

Sammanfattning

Täby kommun instämmer i huvudsak i utredningens förslag, varav flera är i linje med kommunens befintliga arbetsätt.

Täby kommun bedriver sedan tidigare ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete på kommunövergripande nivå, i enlighet med Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Vidare är en av de politiska prioriteringarna i Täby kommun för mandatperioden 2023-2026 trygghet och säkerhet, med särskilt fokus på barn och ungdomar. På skolorna finns trygghets- och säkerhetsteam som utgör navet i det trygghetsskapande arbetet på lokal nivå. En samverkansmodell är inrättad i syfte att systematisera det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet för barn och ungdomar i samarbete mellan kommunens skolor, fritidsgårdar, fältsekreterare, kommunvakter och polis. Vidare har ett stödmaterial tagits fram i syfte att stötta skolor och andra verksamheter att driva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete.

Kommunen ser positivt på att fler aktörer i samhället får ett större ansvar i det brottsförebyggande arbetet. Samtidigt vill kommunen betona aktörernas olika uppdrag, roller och ansvar. Skolan spelar en central roll i brottsförebyggande arbete genom att bedriva undervisning och skapa en trygg och stödjande miljö för eleverna. Polisen ska förebygga och åtgärda brottslighet medan socialtjänsten har en viktig roll att identifiera och stödja individer i riskzonen. Det kan befaras dels att vissa av förslagen, som är åtgärdande till sin karaktär, medför en intressekonflikt som går utöver skolans huvuduppdrag, dels en risk för gränsdragningsproblem där exempelvis skolan närmar sig polisens brottsutredande uppdrag.

Vidare ser kommunen att vissa av förslagen kan medföra att tjänster som idag inte finns i skolan behöver rekryteras för ändamålet så att tid från skolpersonalens huvudsakliga arbete inte tas. Detta kan medföra kostnader som idag inte bedöms ingå i grundpengens konstruktion. I sammanhanget kan understrykas skolhuvudmännens behov av finansiell kompensation för ändamålet i form av till exempel riktade statsbidrag.

Synpunkter

Nedan beskrivs de synpunkter som Täby kommun har på förslagen i delbetänkandet.

16.3 Skolan ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete

Täby kommun instämmer i förslaget som är i linje med kommunens befintliga arbetssätt. Kommunen ser positivt på att skolor ges i uppdrag att bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete och instämmer med utredningens bedömning att ett sådant uttalat ansvar kan bidra till att stärka det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet både på den enskilda skolenheten, i kommunen och i samhället i stort. Vidare ser kommunen positivt på att arbetet integreras med skolans övriga analys- och planeringsarbete, bland annat i syfte att säkerställa ett effektivt resursutnyttjande.

Täby kommun önskar lyfta ett par synpunkter för regeringen att ta i beaktande i den vidare beredningen av förslaget.

Kommunen ser ett behov av förtydliganden avseende skolornas ansvar att ta fram lägesbilder, analysera de bakomliggande orsakerna och upprätta åtgärdsplaner avseende brottslighet som förekommer "i samband med verksamheten". Enligt utredningen ska sambandet förstås utifrån syftet att lägesbilden ska utgöra "underlag för skolans beslut om åtgärder för att förebygga brott i eller med anknytning till förskole- eller skolmiljön". Vidare menar utredningen att ett samband i bestämmelsens mening därför kan föreligga även när det handlar om brott som "inte direkt är kopplade till barn eller elever, till exempel om det förekommer brottslighet i nära anslutning till en verksamhets område". Kommunen ser här en risk för ett geografiskt gränsdragningsproblem avseende hur långt förskole- eller skolenhetens ansvar sträcker sig och anser inte att detta tydliggörs i utredningens olika exempel. Om det exempelvis pågår narkotikaförsäljning i ett skogsparti som ligger i närheten av en förskola, ingår det i förskolans uppdrag att analysera de bakomliggande orsakerna och fatta beslut om åtgärder i syfte att förebygga brottsligheten?

Gränsdragningsfrågan blir även aktuell avseende uppdrag, roller och ansvar där det kan befaras att skolan närmar sig polisens brottsutredande uppdrag. De kartläggningar som skolorna får i uppdrag att genomföra skulle kunna innebära att skolorna börjar samla in och analysera information om elevernas beteenden och aktiviteter på ett sätt som liknar polisens brottsutredningar, vilket skulle vara en problematisk utveckling av flera skäl. Vidare vill kommunen uppmärksamma att det kan finnas en risk att delar av kartläggningarna baseras på rykten och antaganden vilket leder till att både lägesbilder samt åtgärdsplaner bygger på godtycklig eller felaktig information. Kommunen ser att det stödmaterial som tas fram på nationell nivå behöver ge konkret stöd och vägledning till hur skolorna ska arbeta för att säkerställa att kartläggningar inte är brottsutredande till sin karaktär samt att de baseras på kunskap och inte på godtycke.

16.4 Skolan ges ett ansvar för en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer

Täby kommun instämmer i förslaget som är i linje med kommunens befintliga arbetssätt. Kommunen ser positivt på att det sker ett förtydligande i lagstiftningen avseende skolans ansvar att hantera allvarliga våldssituationer och att det sker ett löpande arbete med frågan.

16.5 Obehöriga personers tillträde till skolan ska begränsas

Täby kommun instämmer i förslaget. Kommunen ser positivt på att skolan genom lagstiftningen åläggs att vidta åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till verksamheternas område under tid då verksamheten pågår.

16.6 Skolan ges en möjlighet att besluta om undersökning av bland annat väskor

Täby kommun instämmer i huvudsak i förslaget. Kommunen ser det som positivt att skolan genom förslaget ges större befogenhet att begränsa risken för allvarliga ordningsstörningar och upprätthålla säkerheten i skolan.

Kommunen vill lyfta att vissa elevgrupper dock skulle kunna påverkas negativt av förslaget. Kommunen ser till exempel att elever som har ett normbrytande beteende, en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller en kombination av dessa, kan påverkas negativt om skolan fattar beslut om att undersöka väskor då det skulle kunna leda till att dessa elever inte vill komma till skolan. Kommunen ser här en risk för en intressekonflikt där skolans uppdrag att begränsa risken för allvarliga ordningsstörningar och upprätthålla säkerheten går utöver skolans huvuduppdrag som är att tillförsäkra eleverna utbildning och uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, vilket i sig är brottsförebyggande. Kommunen ser å ena sidan att särskild hänsyn och extra varsamhet behöver tas beträffande dessa elevgrupper men att hänsyn å andra sidan inte får tas på bekostnad av andra elevers säkerhet. Kommunen vill också betona att åtgärden kan upplevas som integritetskränkande oavsett vilken elev det gäller och att balansen mellan integritet och säkerhet kan vara en utmaning att upprätthålla.

Kommunen ser också ett behov av ett förtydligande avseende utredningens förslag om att ett beslut om undersökning av väskor ska avse en viss dag. Ett exempel som utredningen tar upp där det kan vara motiverat att fatta beslut om att undersöka väskor är när skolan får indikationer om att det kommer förekomma oönskade nollningsaktiviteter. Kommunen ser att nollningsaktiviteter vanligtvis förekommer under en period vid skolstarten och frågar sig om förslaget innebär att en ny behovsprövning och ett nytt beslut behöver fattas för varje dag under perioden? Kommunen ser å ena sidan att ett beslut om att undersöka väskor som avser en viss dag ökar förutsebarheten för eleverna, å andra sidan hur förfarandet att fatta nya beslut varje dag skulle innebära en stor administrativ börda för rektor vilket kan leda till att bestämmelsens tillämpbarhet i praktiken

urvattnas.

16.7 Skolan ges ett ansvar att polisanmäla vid misstanke om brott

Täby kommun instämmer i huvudsak i förslaget. Kommunen ser det som positivt att förslaget ökar sannolikheten för att elever i skolan behandlas lika inför lagen då det tidigare har varit upp till varje enskild skolenhet att avgöra om brott ska polisanmälas. Vidare ser kommunen hur skolans ansvar att polisanmäla kan stärka rättssäkerheten för barn som av olika skäl inte kan föra sin egen talan.

I likhet med förslaget om att skolan ska ges möjlighet att undersöka väskor ser också kommunen en risk för att vissa elevgrupper kan påverkas negativt av förslaget, däribland elever med normbrytande beteende och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Om en viss elev blir föremål för en polisanmälan skulle det kunna medföra att eleven slutar komma till skolan och/eller på andra sätt försvåra för skolan att utföra sitt huvuduppdrag, till exempel genom att påverka förtroendet mellan skolan och eleven samt skolan och hemmet. Det är högst sannolikt att en elev som blir föremål för en polisanmälan har behov av extra anpassningar och särskilt stöd, insatser som kan försvåras av ett icke-fungerande samarbete med eleven och dennes vårdnadshavare.

18.5.2 Ekonomiska konsekvenser för kommuner

Täby kommun ser en överhängande risk för att vissa av förslagen kommer att ta tid från undervisningen om det inte avsätts tillräckligt med personal och resurser för de nya arbetsuppgifter som utredningen föreslår ska åläggas skolorna. Detta innebär arbetet med att genomföra kartläggningar samt att ta fram lägesbilder och åtgärdsplaner. Täby kommun ifrågasätter utredningens bedömning att förslagen enbart kommer innebära ett "visst merarbete" då arbetet förutsätter tid, resurser och kompetens som skolorna i dagsläget kanske inte har.

Kommunen vill i sammanhanget understryka kommunernas och de enskilda huvudmännens behov av finansiell kompensation och att denna aspekt inte får underskattas.